

Agnieszka Łuciuk-Wojczuk

DOŚWIADCZENIE MUZYKOTERAPII W KSZTAŁTOWANIU DOROSŁOŚCI KOBIET

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Problematyka rozprawy doktorskiej, zogniskowana wokół doświadczenia celowego oddziaływania muzyką jako doświadczenia muzykoterapii, podjęta została z perspektywy andragogicznej, uwzględniającej auksologiczne kategorie rozwoju dorosłego. Przyjęte w rozprawie dynamiczne rozumienie dorosłości oraz fakt, że jej kształtowanie poprzez oddziaływanie muzykoterapeutyczne stanowi nowy obszar badawczy zarówno dla andragogiki, jak również muzykoterapii, pozwoliły sprecyzować cel badania, który umożliwił rozpoznanie

i opisanie rozwoju osób badanych poprzez uczestnictwo w muzykoterapii. Praktycznym celem rozprawy było odkrywanie i wskazanie potencjału rozwojowego nie tylko podmiotu – dorosłego - jako osoby i jego indywidualnych ścieżek rozwoju, ale także potencjału muzyki w obszarze andragogiki. W rozprawie założony został również cel teoretyczny - zbudowanie programu muzykoterapeutycznego, którego profil zorientowany jest na wspieranie, zmierzające w kierunku osiągnięcia pełni dorosłości, rozwoju integralnego osoby według postulatów opracowanych przez prof. dra hab. Zbigniewa Marka SJ. Realizacja założonych celów wymagała odpowiedzi na pytanie, stanowiące główny problem badawczy: jak doświadczony proces muzykoterapii kształtuje dorosłość kobiet. Dociekania badawcze skierowane są wobec kobiet, ponieważ to właśnie kobiety są głównie uczestnikami studiów podyplomowych z muzykoterapii w Akademii Muzycznej w Krakowie, gdzie autorka prowadzi psycho-edukacyjny przedmiot, którego synergiczny efekt poddany został refleksji naukowej w ramach rozprawy.

W rozwiązywaniu postawionego problemu badawczego autorka posłużyła się jednym z paradygmatów, który stosowany jest w naukach społecznych w nurcie humanistycznym – paradygmatem synergiczno-partycypacyjnym. Przyjęta jakościowa strategia badawcza umożliwiła zrozumienie zjawisk w ich unikalności, co wymagało badania opisowego

i jednostkowego. Do zgromadzenia danych jakościowych oraz ich analizy zastosowana została metoda biograficzna. Osoby badane przedłożyły autorce rozprawy autobiografie, stanowiące opowieść o życiu, ze świadomością, że będą one materiałem źródłowym badań. Analiza materiału źródłowego nowatorską techniką analizy proksemicznej pozwoliła ująć rekonstrukcję doświadczeń badanych w horyzoncie kształtowanej od wczesnych lat życia relacji, więzi z muzyką i miłości do muzyki. Przestrzenne ujęcie historii życia poprzez identyfikację danych zlokalizowanych oraz zależnych od czasoprzestrzeni umożliwiło wydobywanie dynamizmu doświadczeń badanych w szerokim kontekście według zasad wypracowanych przez personalizm.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy poświęcony jest wprowadzeniu w zakres wiedzy dotyczącej muzykoterapii. Odniesienie się do korzeni współczesnej muzykoterapii i rudymenarnych naukowych refleksji nad leczniczym i terapeutycznym oddziaływaniem muzyki ukazuje, jak kształtowało się na przestrzeni wieków rozumienie wpływu muzyki na człowieka i jej szeroko rozumianego związku ze zdrowiem sięgającego najodleglejszych czasów.

W rozdziale drugim autorka rozprawy podejmuje próbę scharakteryzowania muzykoterapii, systematyzując spojrzenie na tę rozległą dziedzinę jako profesję, naukę oraz praktykę. Wyjaśnienie wieloznacznego terminu „muzykoterapia”, otwiera prezentację kluczowych aspektów działań muzykoterapeutycznych i ich potencjalnych adresatów, celów oddziaływań oraz wielowymiarowość możliwych zmian osiągniętych w toku oddziaływań podejmowanych przez profesjonalnych muzykoterapeutów na podstawie praktykowanych wiodących modeli, zróżnicowanych podejść oraz stosowanych metod i technik.

W rozdziale trzecim naświetlona perspektywa pedagogiczna przybliży problematykę dorosłości, uwzględniającą różne aspekty dorosłego życia kobiety oraz eksponuje doświadczenie – wspólną kategorię zarówno andragogiki, jak również muzykoterapii. W rozdziale trzecim omówione są także podstawy metodologiczne badań, ukazujące specyfikę badań jakościowych w nurcie humanistycznym oraz szczegółowa operacjonalizacja badań.

Czwarty rozdział rozprawy poświęcony jest empirycznym badaniom nad materiałem źródłowym rozprawy, w którym określana jest rola muzyki w biegu całego życia badanych, naświetlająca szczególny wycinek rzeczywistości, jaki stanowi edukacja

muzykoterapeutyczna. Wieloaspektowość problemu badawczego wymagała rozwiązania, które usystematyzowane zostało w trzech kontekstach:

1. Jak kształtowała się relacja narratorek z muzyką w horyzoncie ich doświadczeń od początku życia;
2. W jaki sposób muzyka odkrywała i/lub kształtowała ich kobiecość;
3. W jaki sposób relacja z muzyką doprowadziła narratorki do podjęcia studiów z muzykoterapii i doświadczenia w ich toku osobistego psycho-edukacyjnego procesu muzykoterapeutycznego oraz w jaki sposób kształtowały one ich dorosłość.

Rozwiązanie w ramach poszczególnych kontekstów umożliwiło wyciągnięcie wniosku końcowego oraz sformułowanie postulatów pedagogicznych. Z perspektywy pedagogicznej/andragogicznej, relacja z muzyką odegrała rolę edukacyjną na drodze integralnego rozwoju, na której każda z narratorek odkrywała w indywidualny sposób meandry osobistych doświadczeń muzycznych, kreowanych muzyką i jej odbiorem, głębią własnego wnętrza w dążeniu do osiągnięcia dojrzałości i wzbogacając ich człowieczeństwo.

Na podstawie wniosku końcowego sformułowane zostały postulaty pedagogiczne, dotyczące możliwości wspomagania osoby w rozwoju integralnym, wzbogacając szeroko rozumiane człowieczeństwo z perspektywy humanistycznej, takie jak: nawiązywanie więzi z muzyką i zaadoptowanie możliwości terapeutycznego potencjału muzyki do życia osobistego; wspieranie poczucia własnej wartości; kształtowanie świata wartości; wspomaganie osiągania tożsamości - zdobywanie samoświadomości i zrozumienia siebie; kształtowanie relacji z Transcendencją; inspiracja do osobistej transformacji i inicjowania zmian w życiu, inspiracja do poszerzania horyzontu postrzegania świata.

Syntetyczne ujęcie refleksji naukowej nad wynikami analizy i interpretacji danych jakościowych prezentuje zaproponowany program muzykoterapeutyczny - rozdział piąty. Program muzykoterapii zawiera wszystkie sformułowane postulaty pedagogiczne. Jego założeniem jest wspomaganie integralnego rozwoju osoby prowadzącego do osiągnięcia dojrzałości i pełni człowieczeństwa, co zawiera się w szeroko rozumianym kształtowaniu dorosłości. Program, zorientowany na wspomaganie kształtowania dorosłości, oparty został na postulatach rozwoju integralnego prof. dr. hab. Zbigniewa Marka SJ. Wypracowany

program, oparty o oddziaływania muzykoterapeutyczne, rokuje nowe zastosowanie muzyki w procesie edukacyjnym pedagoga. Możliwość ta pojawia się na dwóch płaszczyznach: na ścieżce rozwoju osobistego przyszłego pedagoga, jak również jako inspiracja poszerzenia wykształcenia pedagogicznego w sektorze wykorzystującym sztukę, by realizować nowe możliwości pracy z młodym człowiekiem. Ponadto, egzemplifikacja programu stanowi prognozującą możliwość wykorzystania muzyki wzorem korzeni antycznej paidei we współczesności - integralnego rozwoju osoby zmierzającego do osiągnięcia pełni dorosłości oraz wpisuje się w ideę „etosu pedagogicznego” w kontekście budzenia potrzeb wychowawczych i podejmowania działań przekształcających zastaną rzeczywistość.

W zakończeniu rozprawy autorka ukazuje rozwiązanie interdyscyplinarnego problemu badawczego. Rozpoznanie indywidualnych aspektów rozwoju, wyjaśnione w rozdziale czwartym, umożliwiło docenienie roli doświadczenia muzykoterapii jako potencjału pedagogicznego, a muzyki jako nośnika integralnego rozwoju, zmierzającego do osiągnięcia dojrzałości, zawierających się w szeroko rozumianym kształtowaniu dorosłości. Tak sformułowane rozwiązanie problemu badawczego nie byłoby możliwe, gdyby nie podjęta refleksja naukowa nad całościową relacją z muzyką. Wyloniony pedagogiczny potencjał eksplikuje interdyscyplinarne znaczenie doświadczenia muzykoterapii.

Kielce 28.06.2023

Agnieszka Smit - Wojcik